

รูปที่ 1. รองศาสตราจารย์ ดร. ภาณุ.สุนาลีณี นิโครธานนท์

บุคคลสำคัญ

รองศาสตราจารย์ ดร. ภาณุ.สุนาลีณี นิโครธานนท์

ตอนที่ 1

“ผู้บุกเบิกวิชาเภสัชกรรมคลินิกและ

ผู้ก่อตั้งคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์”

รองศาสตราจารย์ ดร. ภาณุ.สุนาลีณี นิโครธานนท์ ถือเป็นบุคคลสำคัญของวิชาชีพเภสัชกรรมด้วยผลงานการบุกเบิกการเรียนการสอนวิชาเภสัชกรรมคลินิกซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้วิชาชีพสามารถขยายบทบาทจากเดิมที่เน้นการผลิตและเตรียมยาไปสู่การดูแลสุขภาพผู้ป่วย บทบาทนี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน อาจารย์สุนาฯ (ชื่อที่ทุกคนเรียกท่าน) ยังเป็นผู้ที่ทำให้อุตสาหกรรมเครื่องสำอางในประเทศได้เริ่มต้นตัวขึ้นจนเป็นอุตสาหกรรมใหญ่ดังเช่นในปัจจุบัน อาจารย์สุนาฯ ยังเป็นผู้ก่อตั้งคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งเป็นคณะเภสัชศาสตร์ที่ก่อตั้งลำดับที่ 4 ของประเทศและคณะที่อยู่ในส่วนภูมิภาคซึ่งก่อตั้งเป็นลำดับที่ 2 จวบจนปัจจุบัน คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้ผลิตบัณฑิตรับใช้สังคมอย่างต่อเนื่องเป็นเวลามาถึง 40 ปี อาจารย์สุนาฯ เป็นคนเข้มแข็ง อุตสาหะ อุทิศตน ทำงานและศิษย์ เป็นผู้โอปอ้อมอารี บุคลิกงดงาม-สง่า และรักในความเป็นครู ทำให้ อาจารย์สุนาฯ เป็นที่รักใคร่ของทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกศิษย์ วารสารเภสัชกรรมไทย ขอสดุดีในคุณความดีของอาจารย์สุนาฯ ด้วยการเผยแพร่ประวัติของท่านในวารสารฉบับนี้ ขอความเกื้อหนุนทั้งหมดที่นำเสนอได้มาจากการบันทึกด้วยตัวท่านเอง

ชีวิตวัยเด็กและการเรียน

รองศาสตราจารย์ ดร. ภาณุ.สุนาลีณี นิโครธานนท์ เกิดเมื่อวันเสาร์ที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2471 ที่บ้านข้างศาลาโปรยสกา (ศาลแขวงพระนครใต้ในสมัยนั้น) ถนนเจริญกรุง ตำบลตลาดน้อย อำเภอสัมพันธวงศ์ พระนคร ซึ่งเปิดเป็นร้านยา ชื่อ สยามโอสถบริษัท อาจารย์สุนาฯ เป็นบุตรของพระพิสนท์สุขการและนางละไม นิโครธานนท์ อาจารย์มีพี่น้อง 8 คนโดยท่านเป็นคนที่ 5 ท่านสอบเข้าศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ได้ในปี พ.ศ. 2491 โดยเรียนร่วมกับนิสิต

แพทย์ ทันตแพทย์ และสัตวแพทย์ที่คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก่อน 2 ปี จึงข้ามฟากมาเรียนที่คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ท่านสำเร็จปริญญาตรีเภสัชศาสตรบัณฑิตในปี พ.ศ. 2496 หลังจากนั้นได้ปฏิบัติหน้าที่เภสัชกรในโรงงานอุตสาหกรรมมาประมาณ 1 ปีและปฏิบัติหน้าที่เภสัชกรในร้านยาประมาณ 1 ปี

ด้วยความที่รักในอาชีพครู ท่านได้เปิดโรงเรียนระดับอนุบาลและประถมศึกษาชื่อ โรงเรียนพิสนท์สุขการ ในปี พ.ศ.2498 โดยตัวท่านเองเป็นผู้จัดการ ต่อมาโรงเรียนขยายขึ้นจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษา (ผศ.ภาณุ.ดร.รุ่งเพชร สกุลบำรุงศิลป์ คณบดีคณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปัจจุบัน เคยเล่าว่า ตัวท่านเคยเรียนที่โรงเรียนพิสนท์สุขการตั้งแต่สมัยยังเด็ก แม้ว่าโรงเรียนนี้ได้ปิดกิจการไปนานแล้ว และท่านไม่ได้พบกับอาจารย์สุนาฯ เป็นเวลานาน แต่เมื่อได้เจอกัน อาจารย์สุนาฯ ยังจำอาจารย์รุ่งเพชรและจำชื่อได้อีกด้วย) ขณะเดียวกัน อาจารย์สุนาฯ ได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทที่คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์

ต่อมาในปี พ.ศ. 2500 อาจารย์สุนาฯ ได้เดินทางไปศึกษาต่อที่ College of Pharmacy, Columbia University ที่รัฐ New York จนสำเร็จปริญญาโทสาขา industrial manufacturing pharmacy ในปี พ.ศ. 2492 ท่านได้รับทุน teaching assistantship 1 ปี อาจารย์สุนาฯ ยังได้ศึกษาต่อที่ Teacher College ที่มหาวิทยาลัยเดียวกัน จนจบปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขา Teaching English as a Second Language ในปี พ.ศ.2504 (ในสมัยที่อาจารย์ยังสอนที่คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อาจารย์ชอบแก้การออกเสียงภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่มักออกเสียงผิดเวลานำเสนอหน้าชั้นเรียนเสมอ ทำให้นักศึกษาหลายคนจำได้และไม่ออกเสียงผิดอีกเลย)

เมื่อเดินทางกลับประเทศไทย อาจารย์สุนาฯ ได้รับราชการในภาควิชาเภสัชกรรม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2505 ต่อมา ในปี พ.ศ. 2508 อาจารย์สุนาฯ ได้รับทุน ASTEF จากรัฐบาลฝรั่งเศสไปปฏิบัติงานด้านอุตสาหกรรมยาและเครื่องสำอางที่ฝรั่งเศสเป็นเวลา 1 ปีจากนั้นได้เดินทางจากฝรั่งเศสไปอเมริกาอีกครั้งในปี พ.ศ. 2509 เพื่อศึกษาต่อระดับปริญญาเอกที่ School of Pharmacy and Pharmaceutical Sciences, Purdue University, West Lafayette, Indiana ทำนจบปริญญาเอกในสาขา clinical pharmacy ในปี พ.ศ. 2512 ซึ่งเป็นปีที่ Purdue University ฉลองครบรอบ 100 ปี ในขณะนั้นอเมริกาเองก็เพิ่งเริ่มต้นตัวด้าน clinical pharmacy ทาง Purdue University เองก็เพิ่งเริ่มต้นในศาสตร์นี้ อาจารย์สุนาฯ นับว่าเป็นนักศึกษาคนแรกในด้าน clinical pharmacy งานวิจัยปริญญาเอกของอาจารย์สุนาฯ มีการผสมผสานวิชาการใน 2 สาขา คือ เภสัชกรรมคลินิกและเภสัชกรรมอุตสาหกรรม โดยศึกษาการซึมผ่านยาทางผิวหนัง อาจารย์ที่ปรึกษาของอาจารย์สุนาฯ แนะนำให้ทำวิจัยกับผิวหนังมนุษย์ที่เสียชีวิตแล้ว แต่อาจารย์สุนาฯ เล่าว่า ใจไม่กล้าพอจึงขอทำกับผิวหนังของหมูแทน เพราะผิวหนังหน้าท้องของหมูคล้ายกับผิวหนังของคน

การทำงานที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อกลับถึงประเทศไทย อาจารย์สุนาฯ ได้ช่วยปรับปรุงการสอนของภาควิชาเภสัชกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเป็นผู้เริ่มต้นรับผิดชอบในการสอนวิชาเครื่องสำอางและเภสัชกรรมคลินิกซึ่งมีอยู่แล้วในหลักสูตรแต่ยังไม่เคยเปิดสอน คณะเปิดวิชาเหล่านี้ไว้เป็นวิชาเลือกของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 เมื่อรับนักศึกษาจึงรับได้จำนวนจำกัดประมาณ 10-12 คน นักศึกษาในวิชาเครื่องสำอางรุ่นแรกกลายเป็นผู้ประสบความสำเร็จในวงการเครื่องสำอางในเวลาต่อมา ภาควิชาเภสัชกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดประชุมวิชาการเครื่องสำอางครั้งแรกในปี พ.ศ. 2515 ซึ่งได้รับความสนใจจากเภสัชกรสาขาต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ในปี พ.ศ. 2516 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดงานจุฬาลงกรณ์วิชาการซึ่งเป็นปีแรกที่คณะเภสัชศาสตร์ได้เข้าร่วม โดยมีการแสดงการทำโลชั่นทาผิวและยาหม่องออกจำหน่าย รวมทั้งสาธิตการทำยาเตรียมรูปแบบต่าง ๆ และเครื่องสำอาง ซึ่งได้รับความสนใจจากนิสิตและประชาชนอย่างมากจนมีข่าวปรากฏในหนังสือพิมพ์ ทำให้อุตสาหกรรมเครื่องสำอางในประเทศได้เริ่มต้นตัวขึ้น

รูปที่ 2. งานเลี้ยงสังสรรค์กับนิสิตวิชาเลือกเครื่องสำอางเมื่อจบหลักสูตร

สำหรับวิชาเลือกเภสัชกรรมคลินิก ได้เริ่มเปิดรับนักศึกษาในปีถัดมา โดยเชิญแพทย์ผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ มาบรรยายเป็นจำนวนมากและมีการนำนิสิตไปขึ้นนอร์ดพบคนไข้เพื่อศึกษาพยาธิสภาพจากตัวคนไข้อย่างจริงจัง โดยได้รับความร่วมมือจากนายแพทย์ทุกท่านและเภสัชกรโรงพยาบาลประจำโรงพยาบาลเป็นอย่างดี

ในด้านบัณฑิตศึกษาของภาควิชาเภสัชกรรม ได้เริ่มมีการฟื้นฟูโดยทางคณะอนุญาตให้อาจารย์ระดับปริญญาตรีมีโอกาสศึกษาต่อระดับปริญญาโทโดยไม่ต้องลาเรียน ขณะนั้นอาจารย์ที่เข้าเกณฑ์การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาได้มีน้อย อาจารย์สุนาฯ จึงรับภาระนี้และเชิญผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ มาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ทำให้สามารถรับนักศึกษาได้เพิ่มขึ้นมากในปีต่อ ๆ มา

รูปที่ 3. อาจารย์สุนาฯ กับเพื่อนร่วมงานที่ภาควิชาเภสัชกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย